

ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЮ ДІТЬМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК ТА ГРОМАДСЬКУ БЕЗПЕКУ

У статті досліджено проблему профілактики вчинення дітьми проступків, що посягають на громадський порядок. Проаналізовано поняття "громадський порядок" і "громадська безпека", вивчено систему заходів з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки. Визначено проблеми профілактики правопорушень серед дітей, її роль у механізмі забезпечення правоохоронними органами громадської безпеки. Розглянуто зарубіжний досвід соціальної профілактики правопорушень серед дітей.

Ключові слова: проступок, правопорушення, громадський порядок, громадська безпека, профілактика, запобігання, діти.

В умовах реформування держави, змін і вдосконалення структури органів державної влади й місцевого самоврядування, актуальними є проблеми забезпечення прав і свобод дитини, чіткого правового регулювання її статусу, підвищення ефективності заходів, спрямованих на надійне забезпечення правового захисту, підвищення ефективності діяльності державних органів щодо запобігання проступкам серед цієї категорії осіб. Можна впевнено стверджувати, що правопорушення серед дітей та молоді є важливою проблемою українського суспільства, оскільки йдеться про кримінологічне, деліктологічне, моральне, педагогічне, соціально-психологічне питання, пов'язане з формуванням життєвої позиції молодих громадян – майбутнього нашої держави. На нашу думку, розгляд питання щодо запобігання вчиненню дітьми правопорушень проти громадського порядку є вкрай важливим, адже це вимагає додаткового вивчення проблем і прогалин у чинному законодавстві.

Зазначимо, що тематика вчинення дітьми адміністративних правопорушень і питання запобігання їм традиційно досліджують науковці в галузі адміністративного права. Зокрема, їй присвячені праці В. І. Антіпова, О. М. Бандурки, Н. В. Барахтяна, І. П. Голосніченка, С. Т. Гончарука, О. М. Джужі, Є. В. Додіна, М. М. Дорогих, А. В. Іщенко, В. П. Казміренка, В. К. Колпакова, Я. Ю. Кондратьєва, М. Й. Коржанського, Ф. А. Лопушанського, Н. Р. Нижник, О. І. Остапенка, В. І. Олефіра, В. М. Синьова, В. Д. Суценка, Л. П. Тузова, В. І. Шакуна та ін. Водночас окремі аспекти порушеної проблеми не розглянуті та потребують проведення спеціального дослідження.

Мета статі – визначити складові запобігання вчиненню дітьми адміністративних

правопорушень, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку.

Протягом усієї історії цивілізації безпеку й порядок вважають однією з найважливіших цінностей, цілей діяльності людей, соціальних груп, суспільств, держав і світового співтовариства. Турбота про безпеку й порядок притаманна кожній частинці соціальної структури суспільства – від конкретного індивіда до широкого об'єднання людей. Громадський порядок – це певна система відносин, що склалася в суспільстві та відповідає інтересам держави й усіх її громадян. Це сукупність встановлених у державі правил поведінки в громадських місцях, які регулюють правові, моральні та інші соціальні норми [2, с. 82].

Під поняттями "громадська безпека" і "громадський порядок" розуміють певний позитивний стан суспільства, забезпечення якого гарантує уникнення певних небезпек як перед суспільством, так і перед окремими громадянами. Цінності, яким загрожує небезпека, різноманітні. Якщо йдеться про громадську безпеку, то на перший план виступає елемент загрози посягання на такі цінності, як життя, здоров'я, власність, тобто це система відносин, що складається в процесі запобігання та усунення загрози життю, здоров'ю громадян та їх майну. На сьогодні визнано, що громадський порядок є складним соціальним явищем, а його забезпечення вимагає комплексного підходу.

Громадський порядок у вузькому розумінні характеризує така сукупність ознак:

- встановлюється в громадських місцях, які є різними за призначенням і терміном використання;
- залежить від упорядкування громадських місць;
- залежить від правомірної та моральної поведінки громадян;
- міцний і стабільний морально-правовий стан суспільства [6, с. 236].

Складний, комплексний характер сфер громадського порядку та громадської безпеки зумовлює необхідність існування різних способів їх охорони. Відповідно до специфіки правового регулювання суспільних відносин у розглянутих сферах і характеру заходів, за допомогою яких охороняється громадський порядок і забезпечується громадська безпека, розрізняють такі способи охорони: адміністративно-правовий, оперативно-розшуковий, кримінально-правовий і цивільно-правовий.

До системи заходів з охорони громадського порядку й забезпечення громадської безпеки входять правове регулювання відносин у зазначених сферах, тобто прийняття компетентними органами законодавчих та інших нормативних актів, що регулюють поведінку людей у цих сферах життєдіяльності; реалізація, тобто втілення в життя державними органами та громадськими формуваннями правил цих актів [1, с. 37].

У процесі реформування українського суспільства в умовах незалежності держави важливе місце посідає адміністративно-правова реформа, проведення якої є життєво необхідним унаслідок змін у економічному, соціальному й політичному житті країни. Особливої актуальності набуває вирішення проблеми щодо боротьби з проступками. Окреме місце серед них посідають проступки, що посягають на громадський порядок, які, з одного боку, є дуже близькими до ряду злочинних діянь, а з іншого – характеризуються латентністю, що вказує на особливий їх статус щодо вироблення системи з їх подолання. Рішуча боротьба з правопорушеннями загалом і серед неповнолітніх зокрема є необхідною та об'єктивною потребою суспільства, яке будує правову державу. Головний напрям цієї боротьби – запобігання правопорушенням, усунення причин і умов, що їх породжують, тим самим створюючи реальні передумови поступового послаблення суспільної небезпеки правопорушень. Профілактика – гуманний, дієвий і надійний засіб скорочення кількості порушень правових норм, оскільки вона пов'язана з такими заходами з боку держави й суспільства, які спрямовані не лише на виявлення та усунення причин та умов, що сприяють правопорушенням, а й на утримування людини від їх вчинення. Разом із тим профілактика є складною формою боротьби з правопорушеннями. Вона може привести до бажаного результату, якщо правильно організована й ґрунтується на наукових теоретичних засадах [7, с. 79].

Очевидно, що невжиття заходів із запобігання адміністративним проступкам призводить до значного зростання злочинності. Цей феномен полягає в тому, що безкарність за малозначні адміністративні правопорушення породжує безвідповідальність, сприяє формуванню стійкої антигромадської установки особистості.

Як слушно зазначає Г. М. Мінковський, однією з основних ознак цілісної системи заходів боротьби зі злочинами неповнолітніх є забезпечення ранньої профілактики правопорушень з боку підлітків, які потрапили внаслідок тих чи інших конкретних обставин у неблагополучну життєву ситуацію [5, с. 30].

Заходи ранньої профілактики злочинів у середовищі неповнолітніх повинні бути спрямовані на запобігання формуванню антигромадської спрямованості (установки), ресоціалізацію особистості, у якій така спрямованість встановлена. Ці заходи передбачають вплив переважно на нестійкі та злісні типи особистостей неповнолітніх порушників, які ще не стали на злочинний шлях, щоб саме першому злочину запобігти.

У зв'язку із цим заслуговують на увагу загальносоціальні заходи запобігання адміністративним правопорушенням неповнолітніх, сформульовані В. Д. Єрмаковим, які повинні забезпечувати:

- істотне поліпшення здоров'я дітей і підлітків, їх фізичного, розумового, психічного стану;
- комплексне, у тому числі й законодавче, відокремлення в особливу сферу діяльності родини, суспільства та держави з виховання громадян, яке вимагає найбільших переваг і привілеїв, порівняно з усіма іншими сферами виробничої та соціальної інфраструктури суспільства; першочергове й усіляке зміцнення батьківської родини як найважливішого досконалого інституту, який вирішально впливає на формування особистості неповнолітнього;
- через державні й суспільні інститути соціалізації забезпечити повну та своєчасну компенсацію дітям і підліткам збитків через втрату батьківської родини чи її неблагополуччя; подолати безвідповідальність за долі неповнолітніх з боку осіб, які здійснюють їх виховання;
- подолання відомчого поділу сфер виховної та профілактичної діяльності завдяки переміщенню основної ваги цієї діяльності на територіальні органи влади й управління;
- умови для збереження, постійного розвитку й повної реалізації природних потреб неповнолітніх до творчості, праці, у тому числі усунувши всі форми покарання їх працею [3, с. 169].

До елементів соціальної профілактики входять такі фактори, як ефективна правова система, загальний рівень культури населення, підвищення рівня життя, відродження традицій тощо.

Особливе місце серед факторів соціальної профілактики належить, на наш погляд, законотворчості, спрямованій на забезпечення чіткого правового регулювання суспільних відносин з урахуванням необхідності підвищення ступеня правової захищено-

сті суб'єктів цих відносин. Очевидно, що міцна правова база тих чи інших суспільних відносин – це, насамперед, гарантія забезпечення прав та інтересів суб'єктів цих відносин.

Дослідження Х. Вільсона підтвердило той факт, що відсутність належного контролю за дітьми з боку батьків є фактором, який суттєво впливає на зростання підліткових правопорушень. Найважливішим і найцікавішим у цьому дослідженні є те, що опитані діти вважали, що відсутність батьківського контролю є основною причиною неприємностей, які з ними трапилися.

Заслугує на увагу практика притягнення батьків до відповідальності за вчинення їхніми дітьми злочинів і правопорушень в інших країнах. Так, у США, в штаті Каліфорнія за дозвіл дітям брати участь у бандах дорослі підлягають штрафу чи тюремному ув'язненню; в Арканзасі – за невідвідування дітьми школи штрафують батьків; у Флориді батьків можуть ув'язнити, якщо їхня неповнолітня дитина скористається зброєю, залишеною дорослими в доступному для неї місці. У 29 штатах і окрузі Колумбія родина позбавляється права на державну житлоплощу, якщо їх дитина затримана за вживання чи продаж наркотиків [8].

На наш погляд, потрібно реформувати українське законодавство щодо надання судам права здійснювати юрисдикції над батьками, що посилить їх відповідальність у певних ситуаціях за злочини дітей. Відповідальність батьків тісно пов'язана з посиленням ролі родини. Дії неповнолітніх порушників повинні відображатися на їх рідних і близьких.

Не можна не враховувати зарубіжний досвід, пов'язаний, зокрема, з інститутом пробації. Пробація допускає, що умовно засуджений підліток проходить випробувальний термін під наглядом спеціально призначеного судді чи агента-куратора (у Польщі), який повинен вивчити середовище, що оточує правопорушника, і намагатися пом'якшити причини антисоціальної поведінки підлітка. До повноважень агента пробації чи куратора входить і здійснення виховних функцій. Вони мають право давати батькам дитини поради стосовно її виховання, встановлювати контакти з педагогами шкіл або з власником підприємства, де навчається або працює правопорушник [4, с. 102–103].

Висновки. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що діти як суб'єкти адміністративної опіки є особливою соціальною групою і володіють ознаками, за якими можна виділити цю категорію громадян як індиві-

дуальних суб'єктів адміністративного права. Адміністративні правопорушення, вчинені дітьми, перетворилися на одне з найтипівіших соціальних явищ в Україні.

Схильність до вчинення правопорушень серед дітей та підлітків формується під впливом різноманітних позитивних і негативних факторів, що взаємодіють, на рівні особи, сім'ї та суспільства.

Необхідно зазначити, що адміністративна деліктність як сукупність адміністративних правопорушень значною мірою впливає на криміногенну ситуацію в тому чи іншому регіоні. Очевидно, що невживання заходів у галузі запобігання адміністративним правопорушенням призводить до зростання злочинності. Цей феномен полягає в тому, що безкарність за малозначні адміністративні правопорушення породжує безвідповідальність, сприяє формуванню стійкої антигромадської установки особистості дитини.

Список використаної літератури

1. Доценко О. С. Організація управління міліцією громадської безпеки в сучасних умовах: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / О. С. Доценко; Національна академія внутрішніх справ України. – Київ, 2003. – 207 с.
2. Кокошкин Ф. Ф. Лекции по общему государственному праву / Ф. Ф. Кокошкин. – 3-е изд. – Рига: Давид Гликсман, 1924. – 306 с.
3. Криминология: учебник / под ред. И. И. Карпец, В. Е. Эминова. – Москва: Манускрипт, 1992. – 320 с.
4. Мельникова Э. Б. Правосудие по делам несовершеннолетних: история и современность / Э. Б. Мельникова. – Москва: Наука, 1990. – 120 с.
5. Миньковский Г. М. Основные направления и этапы развития исследования проблемы борьбы с преступностью несовершеннолетних / Г. М. Миньковский // Вопросы борьбы с преступностью. – Москва, 1974. – Вып. 20. – С. 40.
6. Онищук О. О. Громадський порядок як провідний напрям адміністративної діяльності міліції громадської безпеки в сучасних умовах / О. О. Онищук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. – Вып. 156. – С. 232–237.
7. Профилактика правонарушений: учеб.-метод. пособ. / науч. ред. Ф. Р. Сундуров, А. В. Мишин. – Казань, 1989. – 84 с.
8. Time. – 1989. – June 12. – P. 52-58; VS News and World. Report. – July. – P. 26.

Стаття надійшла до редакції 29.05.2015.

Михайлов А. В. Предотвращение совершения детьми административных правонарушений, посягающих на общественный порядок и общественную безопасность

В статье исследована проблема профилактики совершения детьми проступков, посягающих на общественный порядок. Проанализированы понятия "общественный порядок" и

“общественная безопасность”, изучена система мер по охране общественного порядка и обеспечению общественной безопасности. Определены проблемы профилактики правонарушений среди детей, ее роль в механизме обеспечения правоохранительными органами общественной безопасности. Рассмотрен зарубежный опыт социальной профилактики правонарушений среди детей.

Ключевые слова: проступок, правонарушение, общественный порядок, общественная безопасность, профилактика, предупреждение, дети.

Mikhailov A. Children Prevention of Administrative Offenses, Encroaching on Public Order and Public Security

Scientific article is devoted to research of problems of prophylaxis of accomplishing by the children of misconducts trenching upon a public peace and public safety. The notions of “public peace” and “public safety” are analysed, the system of measures on public law enforcement is explored to providing of public safety. The problems of prophylaxis of offences of environments of children, its role, in the mechanism of providing by law enforcement authorities of public safety are certain. Foreign experience of social prophylaxis of offences among children is explored. A conclusion is done, that non-acceptance of measures in the field of warning of administrative misconducts results in considerable growth of criminality. This phenomenon consists that impunity for unimportant administrative offences generates irresponsibility, is instrumental in forming of the proof anti-social setting of personality in particular minor.

It is indicated, that the special place among the factors of social prophylaxis occupies law making process directed on providing of the clear legal adjusting of public relations taking into account the necessity of increase of degree of legal protected of subjects of these relations. Obviously, that strong legal base of those or other public relations – this, above all things, guarantee of providing of rights and interests of subjects of these relations.

It is marked, that children, as subjects of administrative guardianship, are the special task force, and own signs which allow to select this category of citizens as individual administrative legal subjects. The administrative offences accomplished by children grew into one of the most typical social phenomena in Ukraine. A conclusion, that propensity to accomplishing of offences among children and teenagers is formed under act of various interactive factors positive and negative at the level of person, families and societies, is done.

It is underlined, that the aggregate of administrative offences to a great extent affects a criminal situation in a certain region. Obviously, that disuse of measures in the field of warning of administrative misconducts results in growth of criminality. This phenomenon consists that impunity for unimportant administrative offences generates irresponsibility, is instrumental in forming of the proof anti-social setting of personality of child.

Key words: offence, public order, public safety, children.